

ПОЛІЦЕЙСЬКЕ ПІКЛУВАННЯ НА МЕЖІ ПУБЛІЧНОГО ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА У ПЛОЩИНІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Вдовиченко О. М.

Метою цієї статті є вивчення сутності поліцейського піклування на межі публічного та приватного права у площині євроінтеграції суспільних процесів, що відбуваються у нашій державі.

Встановлено, що сутність піклування має змішану природу як у змісті приватного, так і публічного права. Метою встановлення піклування у приватно-правовому сенсі є: 1) забезпечення виховання неповнолітніх дітей, які внаслідок смерті батьків, хвороби батьків або позбавлення їх батьківських прав чи з інших причин залишились без батьківського піклування; 2) захист особистих і майнових прав та інтересів цих дітей; 3) захист особистих і майнових прав та інтересів повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати свої обов'язки.

Визначені підстави встановлення піклування за законом та підзаконними нормативними актами, встановлені розбіжності між ними і запропоновані нормотворчі умови їх усунення.

Підтримано наукові позиції щодо піклування у загальноправовому значенні: 1) воно розглядається як комплексний інститут, що вміщує ознаки цивільно-правового та сімейно-правового характеру, а його дія забезпечується також і адміністративно-правовими приписами; 2) сприйняття процедури його встановлення у позасудовому порядку як адміністративної послуги; 3) структурування законодавства з унормування піклування з наданням пріоритету Закону України «Про охорону дитинства», що опосередковує формування внутрішньої політики держави у цій сфері.

У межах українського поліцейського законодавства відмежовано спеціально-юридичне значення піклування, що вживається у словосполученні «поліцейське піклування», яке використовується разом з піклуванням приватноправової природи. За ступенем взаємозв'язку наведених видів піклування в рамках повноважень поліції диференційовано поліцейське піклування на самостійне та акцесорне. Поліцейське піклування у публічно-правовому сенсі є фактично засобом до обмеження певних прав та свобод людини задля забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Підтримано наукову позицію щодо сприйняття поліцейського піклування як сервісної послуги, а також визначення такого превентивного поліцейського заходу як засобу до надання допомоги певній категорії осіб, які через особистісні, економічні, соціальні чи інші обставини її потребують. При цьому звернена увага на потреби у вчиненні відповідних нормативних змін у чинному законодавстві у контексті наведеного.

Ключові слова: піклування, поліцейське піклування, превентивний поліцейський захід, послуга.

Vdovychenko O. M. Police custody on the border of public and private law in the plane of European integration of social processes

The purpose of this article is to study the essence of police care on the border of public and private law in the European integration of social processes taking place in our country.

It was established that the essence of care has a mixed nature both in the content of private and public law. The purpose of establishing guardianship in the sense of private law is: 1) ensuring the upbringing of minor children who, due to the death of their parents, illness of their parents or deprivation of their parental rights, or for other reasons, were left without parental care; 2) protection of personal and property rights and interests of these children; 3) protection of personal and property rights and interests of adults who, due to health conditions, cannot independently exercise their rights and fulfill their duties.

The grounds for establishing guardianship according to the law and by-laws are determined, the differences between them are established, and the rule-making conditions for their elimination are proposed.

Scientific positions on care in the general legal sense are supported: 1) it is considered as a complex institution that includes features of a civil-law and family-law nature, and its action is also ensured by administrative and legal prescriptions; 2) acceptance of the procedure for establishing it out of court as an administrative service; 3) structuring of the legislation on the regulation of care giving priority to the Law of Ukraine "On Childhood

Protection”, which mediates the formation of the state’s internal policy in this area.

Within the framework of Ukrainian police legislation, the special legal meaning of custody, which is used in the phrase “police custody”, is delimited, which is used together with custody of a private legal nature. According to the degree of interrelationship of the above types of care within the framework of police powers, police care is differentiated into independent and accessory care. Police guardianship in the public-legal sense is actually a means of restricting certain human rights and freedoms in order to ensure the fulfillment of the powers entrusted to the police.

The scientific position regarding the perception of police care as a service is supported, as well as the definition of such a preventive police measure as a means of providing assistance to a certain category of persons who, due to personal, economic, social or other circumstances, need it. At the same time, attention is drawn to the need to make appropriate regulatory changes in the current legislation in the context of the above.

Key words: custody, police custody, preventive police measure, service.

Постановка проблеми та її актуальність. Сутність піклування має змішану природу як у змісті приватного, так і публічного права, оскільки воно безпосередньо опосередковує потребу у забезпеченні прав та інтересів осіб, які через об’єктивні чи суб’єктивні обставини потребують допомоги у реалізації змісту відповідних суспільних відносин за їхньої участі.

Задекларовані Україною в Загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу напрями її реалізації передбачають створення відповідних нормативних підвалин для реформування вітчизняного законодавства у сфері забезпечення прав та свобод людини у відповідності до європейських стандартів, зокрема з питань підтримки, у тому числі соціальної, осіб, які через вікові, фізіологічні чи інші обставини потребують додаткової допомоги, окрім тої, на яку розраховують пересічні громадяни.

Процес європеїзації та цивілізації українського суспільства полягає у взаємопроникненні приватноправових та публічно-правових інститутів, які, взаємодоповнюючи один одного, забезпечують захист насамперед приватних прав та інтересів. Викладене опосередковано відображене у новому поліцейському законодавстві, яке регламентує відповідні процедури з надання поліцейських послуг, серед яких вагомою є послуга поліцейського піклування.

Висловлені міркування створюють умови для більш прискіпливого опрацювання питання поліцейського піклування на межі приватного та публічного права у розрізі новел поліцейського законодавства з урахуванням гуманізації змісту адміністративних послуг, що надаються поліцією як правоохоронним органом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Піклування як правовий інститут та поліцейське піклування як один із превентивних поліцейських заходів стали предметом докладного аналізу та висловлення власних міркувань низки вчених у сфері приватного та публічного права. Так, у числі приватних напрацювань інституту опіки та піклування необхідно відзначити дослідження: К.С. Красник, де опіка та піклування розглядаються як форми здійснення права особи на сім’ю [1], Є.Ф. Падун, який здійснив дослідження сутності інституту опіки та піклування у співставленні з природою інституту прийомного виховання [2], І.А. Яніцької, яка інтерпретувала опіку та піклування як форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [3], Л.М. Токарчук, де у площині реалізації принципу державної охорони сім’ї визначено сутність інституту опіки та піклування [4].

Серед дослідників у рамках адміністративного права можуть бути виокремлені роботи: Л.В. Іщенко, де у разі розгляду адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції в Україні з’ясовується сутність поліцейського піклування [5], В.В. Дудченко, що під кутом аналізу адміністративно-правових засад взаємодії органів ювенальної превенції та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання правопорушенням у дитячому середовищі окреслює місце та значення поліцейського піклування [6], І.О. Святкума, який у змісті здійснення поліцейського піклування розкриває його особливості [7], Н.М. Шубіної, яка дослідила адміністративно-правове регулювання застосування поліцейського піклування [8], Д.І. Сергенюка, де у разі розкриття ролі поліції у формуванні безпечного середовища для життєдіяльності населення визначається місце поліцейського піклування як превентивного поліцейського заходу [9].

Напрацювання вчених-юристів у межах дослідження інституту піклування в приватному та публічному праві вирізняється багатоманітністю та різноманіттям думок, що слугують фундаментом у подальших розвідках та дискусіях з приводу сутності піклування як комплексного правового інституту, що визначає нагальну необ-

хідність вивчення цього питання саме на межі приватного та публічного права.

Метою цієї статті є вивчення сутності поліцейського піклування на межі публічного та приватного права у площині євроінтеграції суспільних процесів, що відбуваються у нашій державі.

Виклад основного матеріалу. У відповідності до ст. 8 Конвенції про основні права і основоположні свободи право особи на сім'ю та повагу до сімейного життя опосередковується низкою форм його втілення. Серед останніх вагоме місце приділяється піклуванню, що згідно зі ст. 11 Закону України «Про охорону дитинства» опосередковує право дитини на належний рівень турботи з боку батьків та інших законних представників у разі проживання у сім'ї останніх.

Разом із тим Цивільний кодекс України (далі - ЦК України) у ст. 55 визначає опікою, піклуванням приватноправовий інститут, що забезпечує реалізацію особистих немайнових і майнових прав та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати обов'язки. На розвиток наведених нормативних приписів та з урахуванням змісту ст. 59 ЦК України необхідно дійти висновку, що під піклуванням у межах приватного права необхідно розуміти систему правових норм, що створюють гарантії для реалізації особистих немайнових і майнових прав та інтересів неповнолітніх осіб, які є сиротами або позбавлені батьківського піклування, решти фізичних осіб, цивільна дієздатність яких обмежена.

Викладене вище більш детально унормовано у Правилах опіки та піклування, затверджених спільним наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України від 26.05.1999 року № 34/166/131/88. Зокрема, піклування фактично є особливою формою турботи держави про неповнолітніх осіб, що залишились без піклування батьків, та повнолітніх осіб, які потребують допомоги щодо забезпечення їхніх прав та інтересів. Метою встановлення піклування при цьому декларується: 1) забезпечення виховання неповнолітніх дітей, які внаслідок смерті батьків, хвороби батьків або позбавлення їх батьківських прав чи з інших причин залишились без батьківського піклування; 2) захист особистих і майнових прав та інтересів цих дітей; 3) захист особистих і майнових прав та інтересів повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть само-

стійно здійснювати свої права і виконувати свої обов'язки.

За наслідками аналізу цих нормативно-правових актів необхідно зробити висновок щодо приватноправової сутності піклування як засобу до усунення певних дефектів у правосуб'єктності фізичних осіб, які виникли через причини вікового чи фізіологічного характеру і перешкоджають здійсненню такими особами суб'єктивних прав та виконанню суб'єктивних обов'язків. Метою такого правового інституту є забезпечення виховання неповнолітніх із зазначеної категорії, а також захист особистих немайнових і майнових прав та інтересів усіх осіб наведеної категорії. Природа захисту у такому випадку має сприйматися у широкому розумінні, що опосередковує як створення нормативного підґрунтя для регулювання відповідних суспільних відносин, так і визначення форм та способів для відновлення, визнання порушених, не визнаних, оспорених прав указаних осіб.

У межах проаналізованих нормативно-правових актів передумовами для встановлення піклування щодо неповнолітніх за Правилами опіки та піклування є наявність факту залишення таких осіб без батьківського піклування, що опосередковується однією з обставин: 1) смерть батьків; 2) хвороба батьків; 3) позбавлення їх батьківських прав; 4) інші причини. Передумовою до встановлення піклування стосовно повнолітніх осіб є наявність дефекту фізіологічного характеру, тобто хвороба чи відповідний стан здоров'я. Тоді як за ЦК України для встановлення піклування щодо неповнолітніх осіб необхідно позбавлення їх батьківського піклування або ж віднесення до категорії сиріт, а стосовно всіх без винятку фізичних осіб - визнання їх обмежено дієздатними. Подібні положення відображені також і у ст. 243 Сімейного кодексу України (далі - СК України).

Таким чином, маємо деяку розбіжність у підходах до кола осіб, на яких може бути поширено піклування, між кодексами та Правилами опіки та піклування. Зокрема, на відміну від Правил опіки та піклування, ЦК України, окрім неповнолітніх, що позбавлені батьківського піклування, також оперує категорією «діти-сироти», тобто згідно зі ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства» діти, в яких померли чи загинули батьки. Згаданий Закон визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, що має велике значення для забезпечення національної безпеки України, ефективності внутрішньої політики держави, і з метою забезпе-

чення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, всебічний розвиток та виховання у сімейному оточенні встановлює основні засади державної політики у цій сфері, що ґрунтуються на забезпеченні найкращих інтересів дитини. Тому нормативні акти у сфері захисту прав та інтересів дитини мають бути приведені у відповідність до термінології цього Закону, що відповідним чином було відображено й у розглянутих кодифікованих нормативних актах приватного права. Однак п. 1.1 Правил опіки та піклування взагалі не був відредагований під вказані вимоги, а п. 1.2 згадував коло дітей, які внаслідок смерті батьків залишилися без батьківського піклування, що не відповідає висловленому термінологічному підходу. У розрізі наведеного необхідно вказати на наявність певних недолугостей і у змісті ст. 1 самого Закону України «Про охорону дитинства», де поряд з дитиною-сиротою надається визначення дитини, позбавленої батьківського піклування, в якому поряд з низкою обставин, що дають привід говорити про залишення дітей без батьківського піклування, згадується оголошення батьків померлими. Така законодавча позиція не витримує критики, оскільки вона прямо суперечить ч. 1 ст. 47 ЦК України, що встановлює презумпцію смерті в разі оголошення фізичної особи померлою та настання відповідних правових наслідків.

Подібним чином Правила опіки та піклування в межах встановлення піклування визначають коло повнолітніх осіб, які мають певний фізіологічний дефект (стан здоров'я), тоді як ЦК України мову веде про всіх фізичних осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, а СК України - взагалі про подібну підставу встановлення піклування щодо дітей не згадує. Таким чином, Правила опіки та піклування до осіб, над якими може встановлюватися піклування, допускають повнолітніх дієздатних та обмежено дієздатних осіб, а ЦК України повнолітніх та неповнолітніх обмежено дієздатних осіб. На користь останнього говорить перелік підстав у обмеженні дієздатності фізичної особи, які визначені у ч. 5 ст. 32 та ст. 36 ЦК України. Однак оскільки щодо неповнолітньої особи і так встановлюється піклування, якщо вона позбавлена батьківського піклування або є дитиною-сиротою, то необхідність повторення вказаних обставин відпадає. Водночас у випадку наявності ознак батьківського піклування стосовно дитини потреба у піклуванні у разі обмеження її цивільної дієздатності відпадає, що нівелює відповідну дефініцію у ЦК України. Відповідні редагування потребують положення і СК України.

Необхідно зазначити, що стосовно повнолітніх дієздатних осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно захищати свої права і виконувати свої обов'язки, Правила опіки та піклування вимагають призначення піклувальника за наявності прохання такої особи. Таке унормування йде у розріз зі змістом ст. 78 ЦК України, яка визначає таку особу не піклувальником, а помічником. З огляду на пріоритетність визначення правового статусу фізичної особи саме у ЦК України та з урахуванням змісту ст. 4 останнього нормативного акта Правила опіки та піклування потребують відповідного редагування.

Серед учених-цивілістів до піклування сформувалися такі точки зору. Так, пропонується його розглядати як форму прийомного сімейного виховання поряд з усиновленням. При цьому опіка та піклування розглядаються як комплексний інститут, що вміщує ознаки цивільно-правового та сімейно-правового характеру, а їхня дія забезпечується також і адміністративно-правовими приписами [2, с. 12-13], що є цілком обґрунтованим висновком. Додатково до наведеного нормативного підґрунтя пропонується також відносити і цивільне процесуальне право й розглядати саму процедуру встановлення піклування у позасудовому порядку як адміністративної послуги [3, с. 9-10].

Дещо суперечливою є позиція Л.М. Токарчук у визначенні сутності опіки та піклування через прояв реалізації змісту принципу державної охорони сім'ї, де нею здійснена спроба систематизації законодавства, яке регулює питання забезпечення інтересів дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, в рамках якого пріоритет наданий СК України, а другорядне ЦК України та Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [4, с. 19-21]. З урахуванням викладеного щодо співвідношення чинного законодавства з охорони дитинства необхідно відзначити таке. По-перше, законодавчі акти у сфері охорони дитинства, як стратегічного загальнонаціонального пріоритету, підпорядковуються насамперед принципу забезпечення найкращих інтересів дитини. По-друге, чільним у цій сфері після Конституції України, положень Конвенції ООН про права дитини, відповідних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є саме Закон України «Про охорону дитинства», у відповідності до якого вже працюють СК України, ЦК України та Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального

захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».

З набранням чинності Закону України «Про Національну поліцію» піклування як складник словосполучення «поліцейське піклування» та як окремий термін у вище проаналізованому значенні ввійшло в обіг адміністративно-правового забезпечення діяльності цього правоохоронного органу. Так, у сенсі поліцейського піклування сприймається термін, що є предметом цього дослідження у ст.ст. 31 (превентивні поліцейські заходи), 41 (поліцейське піклування). У контексті сутності терміна «піклування», що викладений раніше, то розглянутий законодавчий акт у ст. 23 серед основних повноважень поліції згадує також і здійснення у межах своєї компетенції, визначеної законом, контролю за дотриманням вимог законів та інших нормативно-правових актів щодо опіки, піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, вжиття заходів щодо запобігання дитячій бездоглядності, правопорушенням серед дітей, а також соціального патронажу щодо дітей, які відбували покарання у вигляді позбавлення волі.

Тобто безпосередньо у спеціальному поліцейському законодавстві йдеться про змістове наповнення терміна «піклування» у загально-правовому та спеціально-юридичному значенні, де перше не вирізняється з-поміж визначеного приватним правом змісту, а тому поліція забезпечує адміністративно-правові процедури задля функціонування наведеного інституту, як про те мовлять дослідники в галузі приватного права, на що зверталася увага вище. Спеціально-юридичний відтінок піклування проявляється у змісті терміна «поліцейське піклування». Поліцейське піклування на рівні Закону України «Про Національну поліцію» детерміноване саме як один із одинадцяти превентивних поліцейських заходів, які поряд із поліцейськими заходами примусу становлять комплекс дій відповідно превентивного або примусового характеру, що обмежують певні права і свободи людини та застосовуються поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень. Сутність саме превентивних заходів полягає у вчиненні поліцейськими саме таких дій, які би сприяли запобіганню порушенню прав та свобод людини, загрозам публічній безпеці і порядку або припиненню їх порушення. Водночас у межах адміністративного законодавства Німеччини пропонується теж розрізняти призначення піклування у наведеному аспекті як засобу до тимчасового

кризового втручання для захисту дитини чи молоді особи або ж створення умов для захисту правопорушника від подальшої його деморалізації [6, с. 152, 157]. Таке формулювання заслуговує на увагу і сприяє формуванню розуміння поліцейського піклування у розрізі наведеного термінологічного змісту.

Те, що поліцейське піклування носить спеціально юридичний характер і існує поряд зі звичайним піклуванням приватноправової природи свідчить зміст ст. 41 Закону України «Про Національну поліцію», де, зокрема, вказується на форми співпраці з органами опіки та піклування й безпосередньо піклувальниками щодо застосування поліцейського піклування до осіб, щодо яких уже встановлене первісне піклування у приватноправовому сенсі. Тим самим законодавець підкреслює розмежування поліцейського піклування з урахуванням самостійності застосування у суспільних відносинах на два види: самостійне та акцесорне (додаткове).

З викладеного необхідно дійти висновку, що поліцейське піклування у публічно-правовому сенсі є фактично засобом до обмеження певних прав та свобод людини задля забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Дослідження підстав застосування поліцейського піклування свідчить про достатність наявності таких обставин: 1) залишення без догляду дитини, яка не досягла 16 років; 2) втеча з психіатричного закладу чи спеціалізованого лікувального закладу особи, де вона утримувалася на підставі судового рішення; 3) створення реальної небезпеки оточуючим або собі особою, яка має ознаки вираженого психічного розладу; 4) перебування у публічному місці особою, яка внаслідок сп'яніння втратила здатність самостійно пересуватися чи створює реальну небезпеку оточуючим або собі.

З урахуванням викладеного щодо значення превентивних заходів у комплексі вчинених поліцейськими у межах відповідної компетенції дій зазначені підстави для застосування поліцейського піклування можна було градувати: 1) до тих, які сприяють запобіганню порушенню прав та свобод людини, необхідно віднести першу підставу; 2) до тих, що сприяють запобіганню загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення - другу; 3) а третя та четверта підстави мають комплексний характер, тобто сприяють запобіганню порушенню прав та свобод людини, загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення.

На виконання загальних процедур обмеження прав та свобод людини в рамках здійснення поліцейського піклування, що визначені Законом України «Про поліцейське піклування», Інструкція з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування, унормована наказом МВС України від 12.10.2020 року № 724, деталізує наведені процедури, визначаючи низку похідних положень. У результаті аналізу вказаних документів необхідно відзначити, що, на відміну від приватноправового піклування, поліцейське піклування застосовується до неповнолітніх осіб з 16 років, що залишились без догляду, а також щодо всіх фізичних осіб за вказаних вище підстав застосування розглянутого превентивного поліцейського заходу. Часові межі застосування такого поліцейського заходу є короткостроковими, на відміну від приватноправового піклування, й обмежуються темпоральними межами досягнення поставленої мети залежно від підстави застосування, а саме до передання такої особи: 1) батькам або усиновителям, опікунам, піклувальникам, органам опіки та піклування; 2) відповідному закладу з надання психіатричної допомоги чи спеціалізованому закладу з охорони здоров'я; 3) відповідному закладу охорони здоров'я; 4) у спеціалізованій заклад охорони здоров'я чи до місця проживання.

У науці досить обґрунтованим є підхід, за яким поліцейське піклування сприймається як прояв сервісної функції в діяльності поліції, яка спрямована насамперед на надання допомоги визначеному колу осіб, які цього потребують, що створює передумови до розширення сфери застосування поліцейського піклування в українському суспільстві [9, с. 98, 104]. Вочевидь така точка зору заслуговує на врахування в законодавчій діяльності, оскільки сприятиме реалізації саме сервісного складника в діяльності поліції й буде свого роду проявом подібної природи наведеного явища у приватноправовому піклуванні.

Останній підхід також підтриманий і Н.М. Шубіною, яка дефініцію поліцейського піклування пов'язує з наданням допомоги певній категорії осіб, які через особистісні, економічні, соціальні чи інші обставини її потребують [8, с. 22]. Така позиція є цілком слушною з урахуванням викладеного щодо природи піклування загалом, але скоріше у загальноправовому розумінні наявний підхід законодавця у змісті як Закону України «Про Національну поліцію», так і Інструкції з оформлення матеріалів про застосування поліцейського піклування свідчить про інше, коли маємо прояв

таких дій як захисту прав та свобод людини, а також запобігання загроз публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення.

Висновки. Підбиваючи підсумки викладеним міркуванням, отримуємо такі результати. Сутність піклування має змішану природу як у змісті приватного, так і публічного права. Задекларовані Україною в Загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу напрями її реалізації передбачають створення відповідних нормативних підвалин, у тому числі й у рамках функціонування піклування як досить гуманного публічно-правового інституту.

Метою встановлення піклування у приватно-правовому сенсі є: 1) забезпечення виховання неповнолітніх дітей, які внаслідок смерті батьків, хвороби батьків або позбавлення їх батьківських прав чи з інших причин залишились без батьківського піклування; 2) захист особистих і майнових прав та інтересів цих дітей; 3) захист особистих і майнових прав та інтересів повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої права і виконувати свої обов'язки.

Визначені підстави встановлення піклування за законом та підзаконними нормативними актами, встановлені розбіжності між ними і запропоновані нормотворчі умови їх усунення.

Підтримано наукові позиції щодо піклування у загальноправовому значенні: 1) воно розглядається як комплексний інститут, що вміщує ознаки цивільно-правового та сімейно-правового характеру, а його дія забезпечується також і адміністративно-правовими приписами; 2) сприйняття процедури його встановлення у позасудовому порядку як адміністративної послуги; 3) структурування законодавства з унормування піклування з наданням пріоритету Закону України «Про охорону дитинства», що опосередковує формування внутрішньої політики держави у цій сфері.

У межах українського поліцейського законодавства відмежовано спеціально-юридичне значення піклування, що використовується у словосполученні «поліцейське піклування», яке використовується разом з піклуванням приватноправової природи. За ступенем взаємозв'язку наведених видів піклування в рамках повноважень поліції диференційовано поліцейське піклування на самостійне та акцесорне. Поліцейське піклування у публічно-правовому сенсі є фактично засобом до обмеження певних прав та свобод людини задля забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Здійснено поділ підстав для застосування поліцейського піклування залежно від значення превентивних заходів у комплексі вчинених поліцейськими у межах відповідної компетенції дій, а також зроблено висновок, що часові межі застосування поліцейського піклування є короткостроковими, на відміну від приватноправового піклування, й обмежуються темпоральними межами досягнення поставленої мети залежно від підстави застосування.

Підтримано наукову позицію щодо сприйняття поліцейського піклування як сервісної послуги, а також визначення такого превентивного поліцейського заходу як засобу до надання допомоги певній категорії осіб, які через особистісні, економічні, соціальні чи інші обставини її потребують. При цьому звернена увага на потреби у вчиненні відповідних нормативних змін у чинному законодавстві у контексті наведеного.

Література

1. Красник К.С. *Форми здійснення права особи на сім'ю за сімейним законодавством України* : дис. ... д-ра філос. Харків, 2020. 217 с.
2. Падун Є.В. *Інститут прийомного виховання у сімейному праві України* : автореф. дис. ... канд. юр. наук. Київ, 2017. 21 с.
3. Яніцька І.А. *Опіка та піклування як форма влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування* : автореф. дис. ... канд. юр. наук. Одеса, 2015. 22 с.
4. Токарчук Л.М. *Влаштування дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування як реалізація принципу державної охорони сім'ї* : дис. ... д-ра юрид. наук. Одеса, 2021. 512 с.
5. Іщенко Л.В. *Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції в Україні* : автореф. дис. ... канд. юр. наук. Харків, 2021. 20 с.
6. Дудченко В.В. *Адміністративно-правові засади взаємодії органів ювенальної превенції та органів місцевого самоврядування у сфері запобігання правопорушенням у дитячому середовищі* : дис. ... д-ра філос. Суми, 2022. 238 с.
7. Святкум І.О. *Особливості здійснення поліцейського піклування в Україні* : науково-методичні рекомендації. Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 31 с.
8. Шубіна Н.М. *Адміністративно-правове регулювання застосування поліцейського піклування* : дис. ... канд. юр. наук. Київ, 2020. 229 с.
9. Сергенюк Д.І. *Роль Національної поліції України у формуванні безпечного середовища для життєдіяльності населення* : дис. ... д-ра філос. Львів, 2020. 255 с.

*Вдовиченко О. М.,
доктор філософії,
доцент кафедри адміністративної
діяльності поліції
Одеського державного університету
внутрішніх справ*